

LUND UNIVERSITY

Dendrokronologisk analys av återanvända golvbjälkar i Gårdby kyrka, Färjestadens kommun

Linderson, Hans

2015

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Linderson, H. (2015). *Dendrokronologisk analys av återanvända golvbjälkar i Gårdby kyrka, Färjestadens kommun*. (Dendrorapporter i Lund; Vol. 2015:31). Lund University.

Total number of authors:

1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

25 maj 2015

Nationella Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, rapport nr 2015:31
Hans Linderson
DENDROKRONOLOGISK ANALYS AV ÅTERANVÄNDA GOLVBJÄLKAR I
GÅRDBY KYRKA, FÄRJESTADENS KOMMUN

Uppdragsgivare: Statens historiska museer, Arkeologiska uppdragsverksamheten FE129

838 80 FRÖSÖN Referens: Rikard Hedlund Märk fakturan:7500

Område: mellersta Öland **Prov nr:** 58254-284 **Antal sågprov:** 31**Dendrokronologiskt objekt:** Golvbjälkar i 1841s kyrka.**Dendrokronologiskt och vedanatometiskt resultat:**

Dendro Id	Provbeskrivning: Position	Provbeskrivning: Teknik	Prov-Id	Antal år; antal radier annan än 2	Splint (Sp) Bark (B) Vank. (W)	Datering av yttersta årsring i provet	Beräknat Fällningsår E efter V vinterhalvåret	Trädets egenålder ±20 år uppskattning.
58254	Gavelröste?	Dymlingshål	100	75	Sp 6 ej W	1698	1709±7	110
58255	Högben?	Spik till läkt?	101	46	Ej sp			80
58256		"Laxstjärt"	102	48	Ej sp	1706	E 1716	80
58257	Murrem?	Halvt i halvt med dymlingshål	103	90	Sp 6 ej W	1717	1728±7	130
58258		Laxstjärturtag	105	82	Ej sp	1732	E 1742	130
58259		Dymlingshål, förtagning	106	83	Ej sp	1183	E 1193	130
58260	Remstycke	Förtagningar	107	118	Nära sp	1211	1221 ± 10	210
58261		Dymlingshål	108	103	Ej sp	1733	E 1743	160
58262		Förtagning+snedsågad	109	123	Sp 16 W	1768	V 1768/69	160
58263		Laxstjärturtag i båda ändar, koret?	110	105	Sp 15 W	1768	V 1768/69	140
58264		Dymlingshål, urtag	111	147	Sp 14 W	1765	V 1765/66	180
58265			112	87	Sp 18 W	(1655)	(V 1655/56)	130
58266			113	102;1	Sp 6 ej W	1644	1655 ± 7	160
58267		Dymlingshål	114	117;1	Sp 8? ej W	(1639)	(1648 ± 7)	160
58268	Högben	Trapetsoid, spik till läkt	115	108;1	Sp 1? Ej W	1137	E 1147 (1152 ± 7)	200
58269	Högben	Trapetsoid, spik till läkt	116	122;1	Ej sp	1135	E 1145	200
58270		Spik till läkt?	117	96;1	Ej sp	1188	E 1198	180
58271		Dymlingshål	118	127	Sp 23 W			150
58272		Dymlingshål	119	104;1	Ej sp	1631	E 1641	170
58273	Bindbjälke, kluven	Urtag, knuthål med lutande sidor	120	49	Sp 2 ej W			90
58274			121	90;1	Sp 21 W	1648	V 1648/49	140
58275		Klockbjälke	122	117	Sp 18 nära W	1747	1750 ± 3	180
58276			123	96;1	Sp 16 W	1746	V 1746/47	140
58277	Bindbjälke	Urtag, spik till läkt?	124	207	Ej sp	1102	E 1112	290
58278		Spik till innertak eller läkt	125	196	Ej sp	1097	E 1107	340 ± 40

58279	Högben?	Trapetsoid, spik	126	194	Ej sp	1119	E 1129	320 ± 40
58280	Bindbjälke	Knuthål, urtag, spiktill innertak	127	145	Ej sp	1100	E 1110	220 ± 40
58281			128	89;1	Ej sp	1612	E 1622	140
58282			129	49;1	Ej sp	1708	E 1718	90
58283	Bindbjälke	Urtag	130	73	Sp 15 B	1746	V 1746/47	120
58284		Dymling	132	70	Ej sp	1611	E 1621	140

Resultatuppgifter inom parentes är inte helt säkra uppgifter

Kommentarer till den dendrokronologiska dateringen

Splintstatistiken är, 17 år ± 7. Denna täcker uppskattningsvis mer än 95 procent av allt virke av den typen som uppträder i denna undersökning.

Nedan beskrivs grupper med gemensam eller nästan gemensam avverkningsstid. Dateringsbredden har minimerats eller gjorts rimligen minimerade. Prover som har fått "efterdateringar" (*terminus post quem*) har bedömts med hjälp av den dendrokronologiska korrelationen med övriga prover.

Den yngre fasen:

A 1765-1769

Prov 108?, 109, 110, 111,

B 1746-1747

Prov 105, 108?, 122, 123, 129? & 130

C 1710-1721

Prov 100, 102, 103 & 129?

D 1648-1656

Prov 113, 114, 119, 121, 128 & 132

Den äldre fasen (gruppindelningen här är mer vågad och skall ses mer som en ansats till skilda grupper):

E 1211-1222

Prov 106, 107, 117

F 1150-1170

Prov 115, 116 & 126?

G 1115-1130

Prov 124, 125, 126? & 127

Konklusion och diskussion

Om allt virke är hämtat från den gamla kyrkan på platsen så indikerar resultatet att under 1700-talet var det en stor byggnadsaktivitet i kyrkan. Detta virke dominerar i föreliggande undersökning med 18 av 27 daterade proverna.

Virket från den äldre byggnadsfasen bedömer jag som minst två byggnadstillfällen. Det förefaller helt orimligt att man har huggit bort drygt 100 årsringar av kärnvirke i samtliga stockar i grupp G. Virket i grupp E, avviker dendrokronologiskt från grupp F och särskilt från grupp G. Baserat på det undersökta dendrokronologiska materialet så är den äldsta delen av den äldre kyrkan uppförd på 1120-talet eller några år senare.

Beskrivning av tabellen ovan

”Dendroidentitetsnummer”, är en unik identitet för varje prov hanterade på laboratoriet.

”Antal år”, årsringar som är analyserade i vissa fall har det inte varit möjligt att mäta årsringsbredden, då har årsringarna räknats, vilket har markerats med ”+n”.

I samma kolumn förekommer någon gång noteringen ”ew” eller ”lw” dessa termer härrör från engelskans early wood (vårved) och late wood (sommarved) och beskriver graden av den yngsta/sista årsringens utveckling. Detta indikerar att virket är avverkat på sommaren.

”splint, vankant, bark” indikerar hur många årsringar som saknas i provet. Förutsatt att provet går att datera och man har vankant eller bark i provet så får man en årsexakt datering (extrema undantag finns). ”nära vankant” uppges när det finns indikationer om detta, till exempel i fältanteckningar eller om en sågskiva följer en naturlig kurvatur i rundvirket. Om vankant (den rundade avslutningen av virket där barken har försvunnit) saknas och splinten syns kan man beräkna fällningsåret med hjälp av splintstatistiken för olika trädslag och förhållanden. Vanligtvis används 17 ± 7 år på ek och en mer varierad bild på tall med en maximal variation på ± 20 år. Saknas splinten (”ej sp”) anges en så kallad ”efterdatering” (*terminus post quem*). Virket får då en äldsta möjliga datering. Teoretiskt kan virket vara hur ungt som helst men mer troligt handlar det om upptill några tiotal år senare avverkning än angivna efterdatering. Detta diskuteras vanligtvis i rapporten.

”Datering av yttersta årsring i provet”, är alltid årsexakt vid en datering. Om provet inte kan korsdateras med en daterad dendrokronologisk serie anges ”ej datering”. Detta uppträder oftast vid ett litet årsringsantal (unga/snabbvuxna/kraftigt nedbrutna träd), udda trädslag (i Sverige är ek och tall bäst), för få prover från den undersökta konstruktionen, störd tillväxt etc.

”Beräknat fällningsår” här görs en beräkning utifrån dateringen av den yttersta årsringen i provet och hur många årsringar som beräknas saknas i provet. Felmarginalen som anges täcker mer än 95 procent av proverna. Finns barken eller vankanten kvar på provet ges dateringen påföljande vinterhalvår om inga andra noteringar har gjorts. Vinterhalvåret avser trädets viloperiod så att ingen årsringsbildning sker i stamvirket, viloperioden påbörjas normalt i augusti och pågår till maj söder om Norrlandsgränsen (ungefär Dalälven). Stamvirkets viloperiod blir succesivt längre mot fjällens trädgräns.

I kolumnen längst till höger har trädets totala egenålder samt datering med lägre säkerhet noterats.

Faktura framställs senare av Lunds Universitet.

Mätresultaten kommer att bevaras på laboratoriet och utnyttjas i universitetets forskning.

Proverna kommer att ingå i RAÄ´s arkiv och förvaltas av laboratoriet.

Rapporter och andra skrifter angående de dendrokronologiska resultaten tas tacksamt emot.

Med hälsning och önskan om fortsatt samarbete.

Hans Linderson, Laboratorieföreståndare

Lunds Universitet

Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, Sölvegatan 12, 223 62 Lund

E-post: Hans.Linderson@geol.lu.se

Tel: 046-2227891 (mobil)